

UNIVERZITET CRNE GORE FILOLOŠKI FAKULTET			
8.12.2023.			
Priloga	Broj	Prilog	Vrijednost
03	1252/7		

UNIVERZITET CRNE GORE

FILOLOŠKI FAKULTET

NIKŠIĆ

VIJEĆU FILOLOŠKOG FAKULTETA

Odlukom Filološkog fakulteta na sjednici Vijeća održanoj 14. 12.2022, broj. 01-3173/1, imenovana je Komisija za ocjenu master rada pod nazivom *Sumatraistički doživljaj svijeta u djelu Lirika Itake Miloša Crnjanskog*, kandidatkinje Vojke Delibašić (broj indeksa 11/22), Studijski program za crnogorski jezik i južnoslovenske književnosti, smjer – nauka o književnosti, u sljedećem sastavu: doc.dr Olga Vojičić-Komatina (mentor), doc. dr Nataša Jovović i prof. dr Ana Mumović.

IZVJEŠTAJ O OCJENI MASTER RADA

Kandidatkinja Vojka Delibašić napisala je master rad pod nazivom *Sumataristički doživljaj svijeta u djelu Lirika Itake Miloša Crnjanskog* na šezdeset strana standardnog formata. Uvidom u sve etape master rada, a osobito analizirajući poslednju prihvaćenu i odobrenu verziju, možemo konstatovati da rad valorizuje sve elementarne koordinate koje su prihvatljive i preporučljive za ovaj vid istraživačkog zadatka. U sažetku koji je dat i na crnogorskom i na engleskom jeziku, objašnjavaju se osnovne poetičke jedinice koje su obilježile stvaralačku biografiju Miloša Crnjanskog, jednog od najznačajnijih pisaca dvadesetog vijeka. Analitički upliv u signifikativna obilježja Crnjanskovog stvaralaštva, poezije prevashodno, upodobljuje se i u samom *Predgovoru*, kao i u uvodnom poglavlju koje je kandidatkinja naslovila *Lirika Itake kao transpoetički izraz*. Tu se posebna pažnja obraća na Crnjansko sumatraističko opredjeljenje u književnom postupku koje suštinski i formalno nadrašta i samu poetiku stvaranja i postaje i cjeloživotno egzistencijalno, esencijalno, te filozofsko promatranje svijeta kod ovog autora, kao i svesrdno prihvatanje modusa stvaranja kao modusa življenja. Sam Crnjanski je o tome izuzetno nadahnuto govorio u svojim esejističkim diskursima, na šta kandidatkinja obraća višestruku pozornost naglašavajući da su metapoetički kometari semantička riznica, polje simbola koji u interpretaciji Miloša Crnjanskog dobijaju i transpoetički i transkulturološki izraz. Zapravo, poetika sumatraizma prevazilazi teorijski instrumentarij kojim je nastajala i postaje Crnjansko vjerovanje u neke nove vizije budućnosti, u filozofiju povezanosti kojom se moguće oduprijeti ratnoj i poratnoj surovosti svijeta.

U poglavljima koja slijede i koja nose naslov *Ekspresionizam u književnosti* i *Sumatraizam*, kandidatkinja Vojka Delibašić konkretizuje poetičku klimu koja je vladala u prve dvije dekade dvadesetog vijeka u južnoslovenskoj književnosti, deklarirajući ih kao hronose i topose izuzetne ranjivosti i hipersenzitivnosti pjesnika koji tada kreiraju poetsku revoluciju. Primjećuje da ratno i poratno stanje donose nove izraze jer se novonastali doživljaj svijeta ne može uklopiti u shematizovane tradicionalne poetike, dakle, sve novo se moralo i ekspresivno oblikovati na nov način. Tako, izvodi i zaključke o nastajanju i zajedničkim imeniteljima za brojne *izme* ovaploćene u južnoslovenskoj poeziji – ekspresionizam, zenitizam, elemente dadaizma, neoromantizam i

nadrealizam (kao zalaznica avangarde). Ovdje kandidatkinja obrazlaže da je intenzivan antitradicionalizam nastupio upravo zbog revolta protiv rata i stradanja, a u susret ambiciji za spajanjem, kosmopolitizmom i saglasjima prirode i društvenih zajednica. Analizira razloge i korijene ekspresionističke orijentacije i izvodi komparativni uvid u evropski i južnoslovenski ekspresionizam, te postupno obrađuje i njegov razvitak, etape smjenjivanja, i to smjestivši u fokus aktivistički ekspresionizam budući da on predstavlja tačku pokretanja kosmičke i apstraktne faze ekspresionizma. Na temelju takvih poetičkih aspiracija i angažmana izrasta sumatraizam Miloša Crnjanskog kao upečatljiv vid provokacije stvarnosti, otopra prema prošlosti i kreiranja *vers libre* kroz više aspekata realizacije. Indeksni znak i paralingvistička komunikacija, potom snažna vizuelena informacija, što znači i aktiviranje ekstraljingvističke komunikacije, potom i eksklamacije i retorska pitanja, hiperbatoni, česta depersonalizacija lirskog subjekta ili pak njegovo umnožavanje, te povezivanje na prvi pogled nespojivih pojmova ili fenomena, sve su elementi poetike sumatraizma koja izrasta kao dominantna ukupnog Crnjanskovog stvaranja I u prološkoj poziciji već nadrasta pjesnički idiom i postaje mnogo više od izraza. Paradigma za interpretaciju ove poetike jeste data kroz pjesmu *Sumatra* za koju je Crnjanski morao dati i objašnjenje koje pod tim imenom i objavljuje, te na taj način, ne samo da analizira pjesmu i literarnost predstavljenu kroz nju, već daje autopoeitički manifest svoje poetike o čijoj sadržini nas svojim iscrpnim i detaljnim tumačenjem informiše kandidatkinja Vojka Delibašić.

U poglavlju *Kineska i japanska lirika i sumatraizam* kandidatkinja znakovnim paralelizmom i objašnjenjem forme i tehnike sumatraizma poredi određene motivske i znakovne postavke između dvaju, to jeste triju pomenutih lirika i tako sklapa internacionalnu paradigmaticu sumatraizma kao pjesničkog Bića koje ne egzistira samo u pjesmi *Sumatra*, već svuda u svijetu. Nakon ovog poglavlja u kojem se raščlanjuje univerzalna povezanost i susjedstvo stvari, kandidatkinja studiozno i sistematično odgovara na pitanje o novim osjećanjima u lirici koja poetikom proklamuje Crnjanski, a potom nas uvodi u temeljit pristup pjesmi *Sumatra* koja se smatra simboličkom prolegomenom Crnjanske poetike. Ovdje, upravo, razrađuje pjesnikov oponentski odnos prema prošlosti, te uvođenje i nove ekspresije i posve nove tehnike prilikom konstruisanja stihova. Ukupno, razgrađivački osvrt na tradiciju promoviše i novog pjesnika i novog čovjeka, uopšte, a što sve rezultira komponovanjem drugačijih civilizacijskih vrijednosti koje na kraju jednog ratnog gubilišta zasigurno moraju biti okrenute ka stvaranju i vezama među ljudima.

U centralnom dijelu rada pod naslovom *Sumatraizam u djelu Lirika Itake*, Vojka Delibašić minuciozno se služeći kritičkom argumentacijom, dakle, relevantnom literaturom kao osvjeđenjem prikazanog, analitičko-sintetički, fenomenološki, a potom i semiotički, interpretira tematsko-motivski plan pjesama, a potom i tehničku stranu posredstvom koje su ovaploćene subverzije lirskog *ja*, a takođe se služi i arhetipskom kritikom da bi osvijetlila da li i uolikoj mjeri u Crnjanskoj poeziji dolazi do dekomponovanja ili dekonstrukcije određenih arhetipskih obrazaca. Pri ovoj poslednjoj interpretaciji, osvrće se na istorijske naslage koje nalazi u njegovom djelu – rat i mir, funkcija kolektivne memorije koja je lirski poentirana, hronotop Kosova i Vidovdana, svjetlosna dimenzija prirode i slobode, ljubav kao pokretač itd. U opseg pomenutog ulaze ponaosob pjesme: *Spomenik Principu*, *Oda vešalima*, *Molitva*, *Vatromet*, *Nove senke*, *Gardista i tri pitanja*, *Eterizam*, *Mizera*, *Ja ti i svi savremeni parovi*, *Srp na nebu*, *Vetri* i *Serenata*. Ovdje se kandidatkinja bavi i analizom ciklusa u djelu, kao i objašnjenjem naslovnih sintagmi svakog od njih, i na koncu, poentira i razloge zbog kojih je autoru bila potrebna upravo ciklična organizacija djela, naglasivši da to ne samo da odgovara lirskoj i lajtmotivskoj kompoziciji, već i vrijednosnoj tački gledišta ukupne poezije i ukupne književne i životne biografije po kojoj/kojima se sve spaja u jedinstvenu cjelinu postojanja – eterizam-kosmizam-sumatraizam.

Zaključak ovog master rada donosi pregled istraživačkog zadatka i postupka, te osvrt na prethodnu analizu pri čemu se Crnjanski sa svojim sumatraizmom, osobenim avangardnim pravcem ili poetičkom orijentacijom, pozicionira kao utemeljivač inovativnog stava u poeziji, veoma važno – stava koji znači napristajanje na stare norme i estetike, koji je osporavateljski i duboko intelektualan,

borben i eksplozivan, a sa dubokom kompresovanošću ličnih i kolektivnih trauma i tragizama koje su i preduprijedile nastajanje novih smjerova stvaranja. Njegov sumatraizam je, prema mišljenju najznačajnijih kritičara dvadesetog i dvadeset i prvog vijeka, uvod u sva sljedeća poetička dešavanja, osobito ona koja će formirati neosimbolistički, neoavangardni pa i postmodernistički poetski izraz.

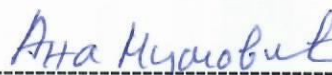
Uzimajući u obzir činjenicu da je ovaj master rad napisan uz značajno poznavanje stihološkog aparata savremene teorije književnosti i književne metodologije, kao i da predstavlja izuzetan prilog u proučavanju Crnjanske poezije i njegovog sumatraizma kao poetički vitalističkog, stvaralačkog, biografskog specifikuma na temelju kojeg je moguće sve naznačeno sagledati, te sa tih tačaka krenuti u nova, opsežna i ozbiljna istraživanja, predlažemo omogućavanje njegove javne odbrane.

Zaključujemo da Komisija predlaže Vijeću Filološkog fakulteta prihvatanje Izvještaja o master radu kandidatkinje Vojke Delibašić, te da odobri javnu odbranu ovog rada.

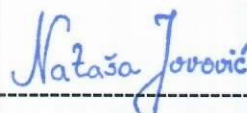
Komisija:

Doc. dr Olga Vojičić-Komatina

Prof. dr Ana Mumović

Doc. dr Nataša Jovović